

na čtyři pruhy, bílý, červený, bílý a červený (zhora počítajíc) rozděleno, přikryvala černá zlatá, a červená bílá, klénot, dvě složená křídla, zpodní černé, vrchní tak jako zpodní polovice štítu a mezi nimi vyniká lev až po kýty, tak jako ve štítu, drže červenou růži. (Jak. sb. Král na str. 301.)

Záblatský z Tulešic. Matouš Izidor Záblatský pocházel z Vimberka, ale vyskytuje se od r. 1653 na Moravě. Majestátem d. 1677, 23. února povoleno mu, aby se psal z Tulešic a dán mu erb, heraldicky málo vkusný, totiž: Štít modrý, v němž od zpodku dva pahrbky zelené až téměř do polovice štítu vynikající (rozuměj toliko po stranách a nikoliv uprostřed), mezi nimi strom palmový (ovšem palmě nepodobný, protože nízký) s ratolestmi rozloženými, něco se nad ty pahrbky vyzdvihuje, mezi těmi ratolestmi na témž palmovém stromu kámen mramorový čtverhranatý své přirozené barvy, načervenalý s rukověti u vrchu a na něm dvě křídla orlová brky proti sobě, vzhůru rozprostřenými, veskrze bílé barvy se vznášejí (tedy dvě křídla rozložitá, jako obyčejně bývá). Nad štítem ot. helm s příkr. bílými červenými a bílými modrými, koruna a na ní týž mramorový kámen a křídla. (Reg. král.) S tím souhlasí erb Jana Z. z T. v rodopisné sbírce zem. arch. Jak. sb., z části i Král na str. 119. Meraglivia na tab. 127 má nezřetelný obraz, tak i Kadich-Blažek tab. 129.

Začal z Biletína Jan Z. z B. sekretář u České kanceláře bezpochyby již erbovní muž, obdarován byl (1629, 12. listopadu) rytířským stavem a vysazen mu tento erb:

Štít polovičný. V pravém žlutém poli bílá orlice s čer. vypl. jazykém, levá polovice trojdílná, nahoře a dole bílá, uprostřed červená a v horním bílém poli červená růže o pěti listech a se žl. jádrem, v dolním bílém poli na 2 zelených pahrbcích dva kapouni proti sobě stojící pestrých barev, majíce krky otočené zlatým kruhem a nad nimi zlatá hvězda. V prostředním poli není znamení. Ot. helm pod korunou a příkr. černými zlatými a bílými červenými, nad ním dvě křídla rozložitá, barvami na příč dělená, pravé zlaté černé, levé bílé červené. (Reg. královská, Kadich-Blažek na str. 255., a tab. 180.) Týž erb i s rytířstvím dán (1655, 18. října) Ondřejovi Začalovi, kr. rychtáři v Unčově a bratru předešlého.

Zahořanský z Orlika. Majestátem daným 1600, 14. června povoleno Pavlovi Z., aby se psal z Orlika a dán mu tento erb: Štít polovičný, pravá polovice modrá a v ní dole ze zpodku tři pahrbky zelené, dva sobě rovní a prostřední něco vyšší, na němž orel pták žlutý, maje křídla nahoru vyzdvižená, k pravé straně obrácený, drže v pysku svém prsten zlatý, druhá polovice bílá a v ní tři růže, jedna pod druhou, žluté barvy, kolčí helm s fočenicí a přikryvadly žlutými modrými a bílými žlutými, nad tím dvě křídla orličí proti sobě barvami na příč rozdělená, pravé žlutě modré a levé bílé žluté (Reg. král.) Odchyluje se Král na str. 268.

Zahrádecký z Lipence. Král Ferdinand povolil (1545, 10. září) Janovi Z., aby se psal z Lipence a dal mu tento erb:

Štít bílé barvy, v němž červená noha pštrosova, majíc u zpodku zlaté kopytko, přikryvadla červená bílá a 2 křídla orlova, mezi kterými červená ruka otevřená s 5 prsty se vidí. (Reg. král.)

Zahrádecký a Zahradský z Vlčíchory. Majestátem d. 1549, 23. února dovoleno Václavovi *Podhradskému*, aby se psal z *Vlčí* a ze *Psí hory* a dán mu erb: Štít polovičný, v pravém modrém poli vlk sivé přirozené barvy na zadních nohách, maje v ústech voužejí (houžev), vzhůru stojící, v levé polovici žluté pes chrt bílé barvy, maje obojek bílý na hrdle, též na zadních nohách stojící a k vlku obrácený, přikryvadla žlutá modrá a za klénot půl vlka ve skoku. Týž erb dán 1552, 6. ledna Jiljímu a Mikuláši *Zahradským*, aby se psali z Vlčíchory. Konečně připuštění k témuž erbu 1564, 3. ledna. Václav a Jan, bratři *Zahrádečtí*, aby se také psali z Vlčíchory, dán jim týž erb, ale vypuštěna slova „maje v ústech voužejí“. (Reg. král.) Tak i na pečetech Václavově (1572), Mikuláše staršího (1580), a Vilémově (1604). K tomu lze přirovnati erb Rajských z Dubnice. Obraz erbu Zahradeckých jest na náhrobku v Kovářově. Popis též u Krále na str. 267.

Zahrádka z Divic v. Divický.

Zahrádka z Louštyně. Císař Rudolf dovolil (1596, 12. března) Danieli *Staňkovic*, bakaláři, Janovi *Zahrádkovi*, radnímu, oběma v Rakovníce a Šimonovi *Svachovi*, měšťaninu Starého m. Praž., aby se psáti mohli z Louštyně a dal jim tento erb:

Štít polovičný, pravá polovice 4 pruhy žlutými a tolikéž modrými na příč rozdělená, druhá polovice bílé barvy, v kteréž u zpodu skála o 3 pahrbcích, z nichž při pravé straně pahrbek něco větší a při levé straně něco nižší nežli prostřední, jest, a na té skále kamzík své přirozené barvy, na zadních nohách vzhůru postavený a k pravé straně obrácený, jak zadní tak i přední nohy rozložené maje se vidí, nad štítem kolčí helm s točeničí a přikryvadly žlutými modrými, nad tím nade vším dvě křídla orličí rozkřídlená a barvami na příč rozdělená, pravé modré žluté, levé žluté modré a mezi těmi křídly půl kamzíka po zadní kýty, tolikéž své přirozené barvy se vidí (Levý, Děje Rakovníka 213—214). Brzo po vydání téhož majestátu učinili dotyční tři erbovníci spolek s Janem *Vidovlí*, Janem *Jedličkou*, Matějem *Málou* a Janem *Obmanem*, že je přijali za erbovní strýce. Obman psal se z L. již 1597, ale majestát na připuštění erbu dán teprve l. 1607, 3. prosince (Reg. král., klamně Král na str. 284).

Zahrádka Sovinský z Eylenfelzu. Kryštof Zahrádka nadán l. 1565 erbem a heslem, ale z České kanceláře nic takového nevyšlo. Vnukovi jeho Lukáši Zikmundovi, radnímu v Čes. Budějovicích, obnoveno vladectví (1669, 9. září), a polepšen erb, jenž byl takový:

Štít na čtvero křížem rozdělený, 1. a 4. pole červené a v něm prostý lev bílé barvy, an drží šavli, 2. a 3. pole černé a v něm sova, levou nohou na skále stojíc a pravou nohou držíc šíp, nad štítem turn. helm s korunou a přikryvadly černými žlutými a červenými bílými, nad tím dva buvolové

rohy, barvami na příč rozdělené, žlutý černý a bílý červený a mezi nimi lev tak, jako na štítě (Reg. král.)

Zahrádka z Turova v. Jahodka.

Záhrobský z Těšína v. Korálek.

Zajíček z Worchainu, Král Ludvík dovolil (1523, 8. září) Kryštofovi *Zajíčkov*i, Vácslavovi *Turkovi* a Volfovi *Huišmukárovi*, aby se mohli psáti z Worchaynu a dal jim tento erb:

Štít blankytný a v štítě štrych (neb pruh) zlatý a na tom štrychu zajíc tureckou střílkou prostřelený, a u té střílky pozlacený tulej a peří u střílky pozlacené, nad tím štítem helm s fafrnochy blankytné a zlaté barvy a na helmě „tím způsobem jako v štítu“ (totiž zajíc prostřelený — List v arch. zemském Brněnském).

Zakostelský z Bílejova Petr *Bílejovský* a Jan a Jakub, bratří Zakostelští nabyli erbu a vladycství l. 1552 a to snad z Říšské kanceláře, poněvadž majestát není zapsán v rejstrech královských, v nichž je však zmínka o majestátu l. 1552 vydaném. Erb jich popisuje se l. 1561 takto: Štít na třech rozdělený, od spodku z prostřed (snad až prostřed štítu z tenka(?)) a k vrchu k pravé i levé straně štítu černé široké pole, v němž žluté rádlí ostřím dolů obrácené, ostatek štítu z obou stran od spodku červené a v každém bílá lilie, kolčí helm s korunou a přikryvadly černými žlutými a červenými bílými, nad tím dvě křídla barvami na příč rozdělená, pravé (zhora) černé bílé, levé bílé černé, mezi kterými pak je rádlí ostřím do koruny obrácené. Majestátem d. 1561, 21. listopadu připuštění k témuž erbu M. Matyáš *Kolínský* a Jiřík *Rozum*. (Reg. král. Rybička v Pam. arch. IV. b. 62). Majestát v arch. Lounském. (Viz Věst. Uč. Spol. 1898, XIII. str. 71.)

Záleský ze Zmyslova v. Lhotka.

Zalužanský ze Zalužan. Král Vladislav obdařil předka Zalužanských erbem a heslem, což pak císař Rudolf Adamovi Z. potvrdil (1593, 29. června). Erb jich byl štít modrý a na něm polovice jelena, jako ve skoku, nad štítem kolčí helm s korunou a přikryvadly modrými žlutými a nad tím nade vším dvoje jelení rohy tmavé barvy. (ČČM. 1848, I, 301. Jakub. sbírka Král na str. 329. Srov. též Pam. arch. VII, 360.)

Zalužický z Rozentálu Jan Z. z R., hejtman na Konopišti, obdařen (1710, 22. dubna) erbem a heslem. Erb jeho byl tento:

Štít na příč dělený, v horní části tři pruhy nad sebou, horní a spodní červený, prostřední bílý a v něm dvě červené růže, jedna vedle druhé, ostatek štítu jest modrý a v něm dva žluté klíny vzhůru stojící a špicemi červeného pruhu se dotýkající, mezi nimiž jest květina narcis své přirozené barvy, nad štítem kolčí helm s točenicí a přikryvadly červené a bílé barvy, nad tím dvě křídla rozložená, barvami tak dělená, že každé je zhora a zdola červené, uprostřed pak bílé s červenou růží (Jakub. sb. Král na str. 279.)

Zalužský z Helfenšteina. Synům n. Pavla Zalužského, měštěnána v Táboře, dáno majestátem l. 1606, 13. listopadu právo, aby se psali z Helfen-

šteina a dán tento erb: Štít na příč polovičný, v hořejším černém poli polovice lva přirozené barvy, máje ústa otevřená, jazyk vyplazený, drže v předních nohách střelu, an je obrácen od levé k pravé a vzhůru vyzdvižen, ve zpodním poli červeném pole na způsob krokvice bílé, v němžto červená lilie dvojnásobná a po stranách v červených dvou polích též v jednom každém lilie bílá, kolčí helm s přikryvadly žlutými černými a červenými bílými a točeničí týchž barev s rozletitými feflíky, červenými bílými a červenými žlutými, za klénot dva buvolové rohy, pravý žlutý černý, levý červený bílý a mezi nimipolovice lva jako ve štítě. (Reg. král.) Tak: na pečeti l. 1723 v Dírném, v Jak. sb. a Král na str. 283.

Zálužský z Ostroskal. Císař Rudolf obdařil (1588, 15. listopadu) Václava Z. erbem a heslem. Erb jeho byl štít polovičný, v pravo modrý, v levo žlutý a v témž štítu u zpodu dvě skály, na nichž kamzík stojí ve skoku. klénotem byl týž kamzík po kýty (Naučný slovník. Král na str. 271.)

Zálužský ze Zalužic. Erb rodiny této byl štít modrý a na něm kuše napjatá i s heverem žluté barvy, přikryvadla týchž barev a nad helmem dva rohy, zhora modré, od zpodu žluté a mezi nimi táž kuše, jako na štítě. (Jakub. sb. Král na str. 363. Kadisch-Blažek tab. 129 zobrazuje rohy na vrchu žluté a od zpodu modré.)

Záruba z Věčina. Král Jiří propůjčil (1462, 3. března), erb neboližto znamení vladectví Oldřichovi Z. z V. totiž štít modrý a v něm plechovnice zlatá a nad štítem helm, na kterémžto přikryvadlo a nad helmem dvě péra štrosová a šerou barvou připravená a ohnutá různě jedno od druhého, na témž helmě mezi těmi dvěma péry druhá plechovnice též zlatá a vůkol modrou barvou flores (květy) a žlutou pospolu potaženy. (Kopie v arch. města Prahy.) — Ten erb pak dán Brodským z Větčina.

Zkrybničtí ze Zarybenska byli potomci Ondráčka Lýska (1496), jenž, seděl za velkým rybníkem Čáslavským a odkud byl nazýván Zárybnickým. Potomci jeho, Samuel a Jan, nadáni (1614, 24. března) titulem ze Zarybenska a erbem, jenž se takto popisuje: Štít žlutý, v němž pták čápě své přirozené barvy, vzhůru vyzdvižený, rozkřídlený a k pravé straně obrácený s rozzaivenými pysky, oběma nohama na okouna, jenž nad vodou při zpodku štítu splývá a tolikéž k pravé straně obrácen jest, stojící se spatřuje, kolčí helm s přikryvadly, žlutými černými a točeničí týchž barev, nad tím dvě křídla orličí proti sobě postavená a na příč barvami, totiž žlutou a černou střídavě rozdělená, mezi nimiž ryba okoun s ocasem vzhůru vyzdvižená. (Pam. arch. V, 359, též Meraviglia tab. 36. Král v Heraldice na str. 341. Ještě jednou pak opakuje Král o též rodině na str. 368, ale popisuje jiný erb.)

Zástup z Křížkovic. Erb rodiny této byl prý štít žlutý a v něm červené srdce šípem prostřelené; klénotem je též srdce zdobené červeným bílým praporcem. Tak Král na str. 322.

Zatočil z Levenbruku. Císař Leopold dovolil (1659, 5. července) Janovi Norbertovi Zatočilovi, aby se psal z Levenbruku a dal mu tento erb:

Štít modrý, u jehož zpodu vodoteč a přes ni most ze štukovi s dvojm sklenutím, na konci jeho 2 šancovní koše (památka obrany r. 1648) a za ním žlutý lev s ocasem rozdvojeným a korunou, maje levou přední nohu na levém koši a pravíci meč k ráně tase, nad štítem turn helm s přikryvadly černými žlutými a červenými bílými nad tím vším dvě křídla orliči sedmkráté barvami dělená, pravé čtyřikráté červené, třikráté bílé, levé čtyřikráté černé, třikráté žluté a mezi nimi týž lev, ale drže v pravé ruce zelený věnec, v němž je zlaté L I. (Reg. král.)

Závěta ze Závětic. Majestátem d. 1597, 21. ledna dovoleno Jiříkovi Závětovi, aby se psal ze Závětic a dán mu tento erb: Žlutý štít na poli na pokos od pravé strany k levé vzhůru rozdělený, na vrchním poli orel (vlastně orlice) vzhůru rozkřídlený, od levé strany k pravé hlavou a pyskem obrácený, nohy rozložené maje, ve spodní polovici při vrchu modrý pruh, též pokosem položený (a ostatek ovšem žlutý), kolčí helm, přikryvadla žlutá černá a žlutá modrá, ze zlaté koruny vynikají tři péra pštrosí, dvě modrá a prostřední černé (Reg. král., Rybička v Pam. arch. III, 32) tak i v Píseckém museu, též Jak. sb., kromě že jde rozdělení od pravé dolů k levé a tu a i v Králově Heraldice na str. 304 jedno pero zlaté. Též Meraviglia na tab. 144.

Zbyněk z Letošic v. Macer.

Zbytek z Greifenberka v. Albin.

Zděnín z Děnína. Císař Ferdinand dovolil (1562, 14. července) Václavovi a Janovi Zděnínům, aby se psáli mohli z Děnína a vysadil jim tento erb:

Štít popelaté neb šeré barvy, kterýž 3 štrychy neb pruhy černými přes příč rozdělen jest, nad štítem kolčí helm s přikryvadly černými a popelatými a nad tím nade vším po pravé straně půl nohy medvězí černé a po levé půl rohu volového, popelatého neb šerého se vidí (Reg. král.)

Zdichen z Jelení hory v. Jelínek.

Zelendár z Prošovic. Václav z Prošovic přijal k erbů Kašpara *Zelendára*, Jana *Jíšu* a Martina *Divišovského*, aby se psali jako on. Majestátem d. 1537, 18. dubna to potvrzeno a dán jim erb: Štít červeného pole a v něm z oblaku vyniká ruka celá od ramena oděná, v hrsti tři bílá pštrosová péra držíc, přikryvadla červená bílá modrá a za klénot táž ruka, jako ve štítě i s pery. (Reg. král. Pam. arch. X, 269, tak i v Jak. sb., Král na str. 320. a v Hradech VIII. na tab.)

Zelenka ze Štorchenfeldu. Jgnác Zelenka obdržel (1755, 26. února) rytířský stav, aby se psal ze Štorchenfeldu a s tímto erbem:

Štít křížem rozdělený, 1. 4. pole na příč děleno, nahoře červené, dole bílé a v obou zelená ratolest se 3 žlutými růžemi, 2. 3. pole modré a v něm na zeleném zpodku čáp ke vnitřku obrácený, drže v noze hada. Dva otevř. helmy s příkr. zelenými a bílými modrými, na prvním ratolest růžová mezi dvěma křídly barvami na příč dělenými, s pravým (shora) žlutým a červeným, levým červeným a žlutým, na druhém týž čáp mezi dvěma

buvolovými rohy též dělenými pravým bílým a modrým, levým modrým a bílým (Reg. královská, Král na str. 296.)

Zelotín z Krásné hory. Císař Maximilian dovolil (1570, 25. října) Václavovi *Zelotínovi* a Tomáši *Jilovskému*, aby se psali z Krásné hory, při čemž jim vysazen tento erb:

Štít polovičný, v pravo bílý, v levo modrý a uprostřed osoba mužská Perseus ve zbroji, v pravici v bílém poli drže šavli napřaženou a v modrém poli panenskou hlavu Medusy s hady místo vlasův s zlatou hvězdou na čele; Perseus jest ozdoben 11 hvězdami po těle a křidlo na nohou; nad štítem kolčí helm s točenicí a přikryvadly žlutými modrými a bílými modrými, nad tím křídla barvami na příč rozdělená, modré bílé a žluté modré a na každém tři hvězdy (žluté), jedna nahoře druhá dole, třetí kde se barvy dělí a mezi těmi křídly Perseus jen po stehna (arch. šlechtický.)

ze Zelštranku, příjmení rodiny málokdy se vyskytující. Erb jich byl štít modrý, v jehož prostředku je na příč široký pruh bílý, po jehož horní i dolní straně jest 6 zubův neb trojhranův žlutých, jako lze spatřiti u pily, nad štítem kolčí helm s přikryvadly modrými žlutými a nad tím tři žluté holi neb tyčky, na nichž jsou tři paví kyty, na každé jedna (podle Krále žluté kolo vozní posázené pavími pery — Jakub. sbírka, Král na str. 288.)

Zhorský z Kronberka Jiří Pertolt Pontanus jako cis. palatin dal l. 1601, 10. května Matěji *Pavlovskému*, Petrovi *Partovskému* (*Pavlovskému*), konšelu v Kladrubech, Mikuláši, Tomáši, Ondřejovi řečeným *Straka* a Mikuláši *Zhorskému* moc psáti se z Kronberka a tento erb: Štít trojdílný, v jednom (horním) poli zlatý lev s jiným bílým lvem v červeném poli stojícím zlatou korunu držící, pod níž je v bílém poli vrána stojící na zeleném pahrbku, kolčí helm s přikryvadly červenými bílými a modrými zlatými a jako klénot lev zlatý drže oběma nohama zlatý prsten se zeleným kamenem mezi dvěma křídly, pravým zeleným, levým červeným, kteráž obě jsou bílou barvou kropy. (Kopiař Pontanův v knih. Strahovské.) Avšak takového erbu později neměli, nýbrž erb jejich byl takový. Štít na příč až u samého vrchu rozdělený, v horním černém pruhu dvě zlaté hvězdy podle sebe, v dolním modrém poli asi tři čtvrtiny štítu zabírajícím černá vrána s bíškem podbělavým, přikryvadla černá žlutá, točenice všech barev a za klénot táž vrána. (Jak. sb. Král na str. 274.)

Zhorský ze Zhoře. Již l. 1570 (29. března) obdržel Jiřík Z. ze Z. obdarování na erb, štít na příč polovičný, vrchní pole žluté a v něm půl modrého lva po zadní kýty a ve spodním poli šachovnice žlutá a modrá. Jestli od něho pocházeli Zhořští v Klatovech, není známo. František, syn Jakuba kr. rychtáře v Klatovech, vyžádal si (1725), aby se mohl psáti z Kronberka a dostal erb jakého užívali *Zhořští z Kronberka* totiž modrý štít, na jehož vrchu jest černý pruh s dvěma zlatými hvězdami a pod tím na zeleném pahrbku „aglaster“ (vrána), jenž také byl klénotem. Ale majestát na to daný (3. srpna) buď mu nebyl vydán aneb od něho navrácen, neb zůstal a jest posud ve šlechtickém archivu. Nicméně psal se potom z Kronberka

a ze Zhoře. Teprve l. 1736, 16. května vydán mu nový majestát, aby se psal ze Zhoře a s tím také dán docela nový erb a takový, jenž se podobal erbu l. 1570 danému totiž: Štít polovičný pošikem od pravého horního koutu k levému spodnímu koutu, v horním zlatém poli modrý lev až do polovice těla vynikající a k pravé obrácený s rozzavenými ústy, červeným jazykem a ocasem přes záda ohnutým a přední nohy s červenými drápy od sebe vystrkuje, spodní polovice se zlatou a modrou šachovnicí, otevřený helm s korunou a zlatými modrými přikryvadly a za klénot polovice téhož lva jako na štítě. (Reg. král., Meraviglia tab. 36., Kadich-Blažek tab. 131, Blažek tab. 57, též shodně Jak. sb. a Král na str. 300.)

Zhudovský z Hyršova. Adam Myslík z Hyršova a na Košicích přijal k erbu (1580, 26. ledna) Jana Zhudovského na Zhudovicích, aby se psal z Hyršova, což se stalo s královským povolením. Zhudovští odtud měli též erb jako Myslíkové v 16. století. Tak se spatřuje na křtitelnici v Starém Kníně erb Jakubův (1601), totiž pták maje v ústech kroužek, vyletuje z plamenův.

Zigel z Chocenic v. z Chocenic.

Zich z Gryfí hory v. Dvorský.

Zichové z Rosenfeldu. Majestátem d. 1765, 31. července obdržel Josef Zich, pošt mistr v Sobotce, šlechtictví, aby se psal z Rosenfeldu a obdařen tímto erbem:

Štít polovičný, v pravém bílém poli červená růže, v levém červeném dvě bílé růže. Otevř. helm pod korunou s přikryvadly bílými červenými, nad tím dva buvolové rohy, pravý bílý, levý červený. (Reg. královská.)

z Zinzendorfu v. Kadich 131.

Zischka v. Trotzenau a Zischka viz Žižka II. odd.

Zlatník z Liboslavě v. Hlavsa.

Zlenický ze Zlenic. Majestátem d. l. 1558, 10. ledna vyzdvižen Mikuláš Zlenický, Čech, do stavu erbovníkův a dán mu tento erb: Štít modrý, v němž k pravé straně paví krk s hlavou bílé barvy, helm s točenicí a přikryvadly bílými modrými a nad tím pět per pávových své přirozené barvy. (Reg. král.)

ze Zlicka. Majestátem d. 1529, 7. října povoleno Brykcímu Prokopovi, bratřím Jindřichovi *Charvátovi* a Petrovi *Čapkovi*, aby se psali z Licka a dán jim tento erb: Štít modrý, v němžto jest slunce zlaté s paprsky, z něhož jest střelce znamení planetní, v kaftánku brunatném, helm s přikryvadly brunatnými, modrými (klénot není doložen RK.). Protože Brykcí byl rodákem Kouřimským, nelze pochybovati, že se chtěl psáti z Zlicka, ale psáván byl podle výslovnosti z Licka. Z Králova popisu na str. 357, lze znati, že si nechali potom na štítě jen slunce s dvěma rybkami a střelce si dali za klénot.

Zmyslovský ze Zmyslova v. Lhotka.

Znějovský neb Zníovský z Korkyně. Michal Bohuslav, pocházející z hrabství Turčanského v Uhřích a to z městečka pod zámkem Zníovem

přišel asi v l. 1616—1621 do Prahy, stal se sekretářem u komory, zbohatl a již l. 1626 koupil statek a psal se z Korkyně, maje prý vladectví po rodičích. Snad měl erb podobný onomu vladyk z Korkyně a uviděl jej malovaný na Karlštejně, vyhlásil jej hned za svůj a po předcích a dovedl toho, že mu byl majestátem d. 1628, 17. února potvrzen. Erb ten byl štít modrý a v něm žlutá loďka, přikryvadla modrá žlutá, a za klénot loďka, z níž vyniká paví ocas. Ten erb mu polepšen a tak dostal docela nový erb totiž: Štít křížem na čtvero rozdělený, v 1. a 4. poli sedm prutův vedle sebe od vrchu dolů a stojící, z nichž čtyři zlaté a tři modré, v 2. modrém loďka zlatá, z níž vyniká paví ocas, v 3. modrém lev zlatý ve skoku k pravé obrácený s červeným jazykem, rozdvojeným ocasem, drže v předních nohách střelu železné barvy, pronikající skrze měsíc zlatý, špicemi vzhůru obrácený, turn. helm. s přikryvadly modrými zlatými, zlatá koruna, z níž vyniká lev pod kyčle tak, jako ve štítě. Kromě toho mu svoleno, aby se psal z Korkyně a z Chalovic. (Reg. král. Meraviglia tab. 144. Kadich-Blažek tab. 132. Blažek tab. 58.)

Zub z Poněsíc v. Pekárek.

Zumrfeldové jinak *Častlové z Tumnice*, vyskytující se v našich pamětech od r. 1543 měli na štítě tři ryby na příč, jednu nad druhou a za klénot rybu rovně zhůry dolů položenou. (Tak Kolář ze staré sbírky otiskův, snad v Roudnici, též v erbovníku Novohradském.)

Zumsande ze Sandberka. Císař Ferdinand III. povýšiv Jana řečeného zum Sande (na Písku) do stavu šlechtického (1653, 9. září), dal mu tento erb:

Černý štít, v němž jest modrý klín ostřím neb špicí vrchu štítu se dotýkající, na jehož zpodku jest hůrka s pahrbky a na jich temeni zlatí, hvězda o 6 špicích, v černých polích jsou dva žlutí lvi k sobě obrácená majíce korunky a rozdvojené ocasy, nad štítem turn. helm s korunou a přikryvadly černými žlutými a bílými červenými, nad tím dvě křídla orličí rozložená, barvami na příč rozdělená, pravé červené bílé, levé žluté černé a mezi nimi žlutý lev až po kýty, drže modrý štítek, na němž je znamení řečené vlčí udice žlutou barvou vymalováno. (Reg. král. Meraviglia tab. 37. Král v Hradech IV. na tab.)

Zvíček z Ochsenšteina v. Kyndlík.

ze Zvíkovce. Majestátem d. 1527, 30. května dán Václavovi ze Zvíkovce tento erb: Štít červený a v něm lilie (bílá), nad štítem helm s přikryvadly červenými bílými, nad tím svrchu dva rohy buvolové a v nich (totiž mezi nimi) lilie. (Reg. král.)

Zvíkovský ze Všerub. Král Ferdinand I. dovolil (1549, 31. srpna) Václavovi Zvíkovskému, aby se psátí mohl ze Všerub, dada mu tento erb:

Štít modrý, v němž 3 kotvice spojené žluté barvy, kolčí helm s přikryvadly modré žluté barvy a nad ním vším polovice kapra své přirozené barvy s hlavou k vrchu obrácenou. (Reg. král.)

Žabka z Drahobýle v. Krocín.

Žabka z Limburka, příjmení starožitné rodiny, jež pocházela z knížectví Litevského a v. 16. st. se usadila na Moravě. Erb jich byl štít křížem na čtvero rozdělený, v 1. a 4. poli červeném je žlutá střela roztržená (mající na místě opeření poloukruh a na násadišti na příč proužek), v 2. a 3. poli modrém zelená žába hlavou vzhůru obrácená, nad štítem jsou dva helmy, nad pravým jest kuželovitý klobouk modrý se žlutým výložkem a s knoflíkem též žlutým, z něhož vynikají tři péra pšrosová, nad levým jest ruka oděnce v lokti ohnutá s mečem v pěsti; přikryvadla jsou žlutá modrá a červená bílá. (Joh. Orphei *Idyllion* Farrag II., Paprockého *Zrcadlo* na l. 162, Král na str. 294. Kadich-Blažek zobrazují bílou střelu v modrém a žábu v červeném (tab. 132.).

Žabka z Vyšetína v. Rvačovský.

Žák z Radobýle. O rodině této, jež se vyskytuje od 17. století, není známo, kdy erbu nabyla. Jan Pavel svob. p. Walderode (palatin) potvrdil jim (1684, 27. září) erb jich, který prý měli přes století. Erb ten byl štít křížem na čtvero rozdělený v prvním červeném poli lev bílý pod korunou, v druhém žlutém černá orlice pod korunou, v třetím modrém zajíc na trávniku běžící, ve čtvrtém modrém zelený pahrbek, klénot dvě křídla orličí barvami na příč rozdělená, pravé bílou červenou, levé černou a žlutou barvou a mezi nimi lev; přikryvadla jako křídla ale na druhou stranu. (Šlecht. arch.) Císař Leopold potvrdil to 1698 dne 22. května pro Říši a l. 1700 6. července pro Čechy. Také přidán štítek bílý a v něm písmena LI pod korunou. (Obr. *Meraviglia* tab. 21.) Zněmčilí potomci psávali se Sack.

Žakavský z Lumenšteina v. Blovský.

Žalkovský z Žalkovic. Král Ferdinand dovolil (1553, 6. listopadu) Matyášovi Tišnovskému, Moravanu, aby se psal Žalkovský z Žalkovic. Erb této rodiny byl tento: Štít červený a v něm ruka z oblak vynikající, ona drží dubovou větev s třemi žaludy a tolikéž lístky, na níž sedí ptáček, též pak znamená je za klénot. (Houdek: O vývoji náhrobkův Moravských na str. 25, Král na str. 320, Kadich-Blažek tab. 132 bez barev.

Žatečtí z Vejkrštorfu vyskytují se v pamětech teprve od r. 1533, byvše před tím bezpochyby v městském stavu a snad v Praze. Erb jejich byl štít černý a na něm potvorné zvíře na způsob lva žluté barvy, ano drží v přední pravé noze červenou střelu hrotem dolů obrácenou, přikryvadla černá žlutá a nad točenicí polovice téhož zvířete, jako ve štítu. (Jak. sb., Král. na str. 323.)

Žďárský z Kosmačova. Císař Maxmilian dal Pavlovi *Žďárskému*, komorníkovi při deskách zemských a písaři starosty komornického, Pavlovi *Křížkovi* a Adamovi *Ekenárovi* povolení aby se psali z Kosmačova a dal jim tento erb:

Štít modrý, v jehož zpodu plot, přes který vyskakuje levou nohou polovice tendle neb daniele červeného, majícího na hlavě jeden roh zlatý

s dvěma parožky, kolčí helm, přikryvadla modrá zlatá a červená modrá, točenice týchž barev, křídlo orlové půl červené a půl zlaté a přes ně pošikem (mezi dolním červeným a horním zlatým) modrý pruh. (Dsky zemské 38. G 19 stavovský arch. S tím se shoduje zhruba. Jak. sb.) Když byl dán majestátem (1708, 22. května) stav rytířský starožitných rodův Václavovi Maximilianovi Ž. z K. taxatoru kr. České dvor. kanceláře, změněno mu české heslo tak, aby se psal *ze Sternfeldu* a při tom mu polepšen erb takto: Štít polovičný na příč, jehož vrchní polovice jest rozdělena, v pravo jest žluté pole s černou korunovanou orlicí, v levo modré pole se žlutým lvem korunovaným s rozdvojeným ocasem, an drží v přední pravé noze stříbrnou hvězdu o šesti špicích. Zpodní polovice je bílá a plotem objatá, z něhož červený jelen k pravé straně vyskakuje, turn. helm s přikryvadly červenými bílými a žlutými černými, z koruny vynikají dvě křídla bílé a žluté a na každém z nich je červený pruh s bílou hvězdou a mezi těmi křídly čtyři pštrosová pera, červené, bílé, černé a žluté. (Reg. král. Odchylně Král v Heraldice na str. 278, kdež i chybně psáno z Borovan.)

Žďárští z Lovče pocházeli od dvou osob, o nichž není zřejmo, jestli byli bratří aneb příbuzní. Král Ferdinand povoliv (1542, 16. ledna) Janovi *Kupidovi*, Pavlovi *Žďárskému* a Jakubovi *Humpoleckému*, aby se psali z Lovče, dal jim tento erb: Štít červený, v němž jest krk bílý pštrosový od zpodku k vrchu vynikající, přikryvadla červená bílá, též dvě křídla orlicí červená, mezi nimiž je týž krk. Podobný erb, ale různých barev a bez krku v klénotu obdržel l. 1545, 3. září Jakub *Žďárský s Alexim Hedvábným* a psal se též z *Lovče*. (Viz Alexi.) Oboje rodiny tuším 17. věku nepřechkaly.

Želecký z Počenic v. Počenicový.

Žibříd z Velechova. Předek jich nejmenovaný dostal l. 1493 od krále Vladislava erb: Štít na příč rozdělený, zpodní polovice modré, svrchní červené barvy, v němž křídlo pštrosové bílé vzhůru stojí, přikryvadla modrá červená a za klénot tři péra pštrosová bílé barvy, vzhůru stojící. Erb ten mu potvrzen majestátem, l. 1546, 4. listopadu daným.

Žichovský z Šonova v. z Šonova.

Žipanský z Dražiče. Pavel, Ž. úředník nejv. mistra křižovníkův, později kr. rychtář v Star. m. Praž., obdařen (1549, 2. listopadu) erbem a heslem. K témuž erbův připuštění (1556 25. dubna), Jan *Netoryn* a Jan *Bartošek* (tento se psal také Bartuškovíc, kteří se též psávali z Dražiče). Erb těch všech byl modrý štít a na něm pták papoušek červený s bílým hrdlem, drže v ústech prsten a sedě na zelené ratolesti, nad helmem dvě křídla, červené a bílé, mezi nimi týž papoušek. (Král na str. 344.)

Žlábecký z Ostroměře. L. 1542, 12. ledna obdařen Václav *Žlábecký* erbem takovým: Štít modrý, na něm půlka jednorozce červeného, vzhůru vynikajícího, přikryvadla modrá zlatá, točenice a klénot půl jednorozce; také mu svoleno, aby se psal z *Ostromierze*. (Reg. král.)

Žlutický z Hořkovce v. Fafout.

Žlutický ze Žlutic. Ondřej Ž., písař důchodní na Lysé, obdařen 1577, 25. dubna erbem, totiž štítem modrým, v němž jest prostřed zlatá koruna, nad tím kolčí helm s přikryvadly zlatými modrými, nad tím lilie dvojnásobná bílé barvy, jednou špicí dolů a druhou vzhůru, uprostřed jako obvázaná a tu žluté barvy, též dovoleno, aby se psal ze Žlutic. (Kopiář v arch. min. vnitra.) Potomci žili i v 19. st. v stavu panském. (Meraviglia na tab. 37 vyobrazuje erb jiný.)

Připomenutí k ukazovateli.

Erb skládá se ze tří věcí: *štítu*, *přilby* neb *helmu* a *klénotu*.

Štít, v rozličných dobách nesteréjné podoby, buď bývá *dělen* neb *obrazem*.

Dělení jednoduché je, kreslí-li se *polovičný štít*, t. j. dělený buď *kolmou čarou*, neb *příčnou*, neb *pošikem* na polovice. V prvním a druhém pádu se to výslovně neřekne, ale pozná se, mluví-li se o pravé (od pozorujícího levé) neb vrchní (horní) polovici. Pošikem jde čára od jednoho z horních rohův neb koutův. Má-li se naznačiti opak některého směru, nazývá se *pokosem*.

Trojdílný štít vznikne, jestli se dvěma čarami dělí na tři díly buď kolmo neb na příč neb pošikem.

U moderních štítů jest časté dělení na *čtyři pole*, totiž obyčejně čarou příčnou a kolmou, zřídka čarami pošikem a pokosem. Říká se o něm, že je *křížem dělen*. Pole jeho značí se čísly 1., 2., 3., 4., totiž pravé a levé horní a pravé a levé dolní. Často bývá u prostřed 5. pole na způsob malého štítu. Říká se mu *štítek*. Zřídka bývá jen jedno ze 4 polí, pole pak bývá *vykrojeno*.

Jinak bývá štít dělen i skrze *pruhy*; jdou na příč, kolmo aneb pošikem, buď po jednom neb i více. Je v tom velká rozmanitost a lze se tím dodělati ozdobných štítův. Jde-li pruh jen do polovice štítu, nazývá se *poloupruh*.

Zobrazen může býti štít celý neb i jeho polovice, třetiny, čtvrti i více polí, je-li jich na štítě, též pruh neb pruhy aneb pole vedle nich. Zobrazení se děje *znamením*, totiž obrazem nějakého tvora neb věci. Tato může býti kreslena i přes pruhy i pod nimi a může se roztahovati po celém štítě. U některého znamení kreslí se jen polovice, buď jedna strana (na př. u orlice) aneb vrchní polovice (na př. orlice, lev, pes a j.) Říká se o takovém znamení, že je *polovičné* aneb je-li horní polovice, že od kudsí *vyniká*.

Znamení bývají:

1. *Lidské tělo* aneb jeho části, nejčastěji polovice vrchní, hlava, ruce buď s ramenem neb bez něho, noha neb nohy.

2. *Čtvernožci*. Nejoblíbenější bývají lev a dravci. O nich platí, že mají býti zobrazení ve své zuřivosti; proto jsou ústa jich *rozzavena*, t. j., co nejvíce otevřená, jazyk vyplazený, drápy roztažené a celé zvíře jako k útoku, ač nemá-li býti schvalně v tichém položení zobrazeno. Často

vyskytují se býk (zubr, tur, vůl), pes, jelen, kůň, zajíc, vlk, beran, medvěd a j. ovšem také jich části.

3. *Ptáci*, nejčastěji orlice celá neb polovičná též ve své zuřivosti, kromě ní jiní dravci, kohout, husa, labuť, holub a j.

4. *Plazi a ryby* a z nich nejčastěji had, žába, štír, kapr a štika.

5. *Potvory*, t. j. kombinace z dotčených čtyř oddělení. totiž jedno-rožec (kůň s rohem na čele), noh neb gryf (půl orla a půl lva), sáň (ještěr hadovitý s nohami), bazilišk (podobný jemu s ptačí hlavou), drak (ještěr okřídlený), lidské tělo s rybím ocasem, orlice s dívčí hlavou.

7. *Rostliny*, stromy, jisté byliny, ovoce, květy. Růže zobrazuje se zřídka jako bylina, nýbrž obyčejně květ růže šípku o pěti listech. Vzácná je také bylina lilie, ale často se vyskytuje tak zvaná lilie, t. j. ozdoba z lupenův uprostřed svázaná.

8. *Nebeské zjevy*, nejčastěji měsíc (obyčejně neplný) a hvězdy, někdy i slunce.

9. *Podnebné zjevy*, totiž ve vzduchu (oblak), oheň, voda (potok), země (vršky, skály).

10. *Věci a nástroje v hospodářství potřebné*, nádoby, kuchynské věci, klíče, mlynářské věci, sekery, věci k honbě potřebné.

11. *Věci od šatstva*, nejčastěji klobouk, též *ozdoby* (koruny, prsteny).

12. *Zbrojné věci*, zbroj, zbraně (nejčastěji meče, kopí, praporec, střely a j.).

13. *Stavení*, totiž zdi s cimbuřím, věže, hrady, kostely, sloupy, brány, šraňky, mosty a j.

14. *Věci písma* se týkající, jednotlivé písmeny, slova, ozdoby podobné složeninám z písmen neb čar (u nás vzácné), muří nohy a p.

Přilba neb helm bývá v pozdní heraldice buď *kolčí*, t. j. zavřená, majíc jen úzkou díru pro oči, aneb *turnéřská* neb *otevřená*, majíc tam, kde by byla tvář, mříže. Přilba je vždy pokryta šatem, prvotně celým, později ku podivu roztrhaným, ač zase ladně seskupeným. Říkalo se mu *fařnochy* aneb lépe *přikryvadla*. Na přilbě bývá často *točenice*, totiž vrkoč, spletený ze dvou látek rozličné barvy; koncům jich svislým říkalo se *fešlíky*. Točenice později vynechávány a dávány koruny.

Klénodem prostým bývají rohy (obyčejně řečené *buvolové*) i s ostřím i bez něho (chybně slonové trouby), aneb *křídla orličí* buď rozložitá neb složitá. S nimi, na nich, i bez nich mohou býti klenodem všechna znamení, která se dávala na štít, a s oblibou opakovalo se to znamení, které již bylo na štítě.